

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא מציעא לז

עניין: יהא מונח עד שיבוא אליהו (ב)

בעל הטורים שמות כב, ז

קוליס דליירי נרשעים: (ו) אם לא ימצא הגגב ונקרב. ר"ת אליהו רמו לנ' שהפקידו אלל א' זה ק' זה ר' זה אומר ר' שלי זה אומר ר' שלי כיון שאינו נמצא מי רוצה לגזול יהא מונח עד שיבא אליהו:

פתח עינים לחיד"א

דף ל"ו ע"א משנה. והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו מהכא ומכל

דוכתא דאמרינן הכי יהא מונח עד שיבא אליהו או כיוצא בזה יש להוכיח דהנביא יכול לומר המציאות-הזה כיצד הוא. ואינו ענין למה שכתב הרמב"ם בה' יסודי התורה פ"ט דנביא שאמר הלכה כפ' יחנק אף שכיוון אל האמת דכתיב לא בשמים היא. והחילוק ברור והנה אמת נכון דהנביא יכול להגיד המציאות ודלא כמהר"ם ן' חביב בס' תוספת יום הכפורים גבי המן שהיה תוכחה עבד למי ואשה כי תסרייח דלא ע"ז היה סומך רק ע"פ ההלכו' וכו' ע"ש ודבריו תמוהים דכי אמרה הרמב"ם היינו בספיקא דדינ' לא בספק המציאות וכדמוכח ממשניות וברייתות דקתני יהא מונח עד שיבא אליהו. וכבר אני בעניי הוכחתי כן מדוכתי אחרוני בספרי הקטן ברכי יוסף איח סי' ל"ב:

ארזא דבי רב יבמות טז.

וא"כ הוא ספק במציאות וע"ז מהימן הנביא עפ"י נבואה, דלא אמרינן לא בשמים היא אלא אדין תורה, וכה"ג שמעתי מפי הגאון מוהר"י כהנמן זצ"ל מפוניבד' שאמר לפרש מה שבספק איבעי' קאמרינן תיק"ו שפירושו תשבי יתרץ קושיות ואבעיות ואילו לענין ספק בממון כגון במנה שלישיית בריש ב"מ אמרינן יהא מונח עד שיבא אלי' אמאי קוראין לו שם תשבי וכאן אלי' ומתרץ משום דלענין בעי' וקושיא לא נקבל ממנו אלא אם אומר בתורת ת"ח בלא נבואה ולהכי קורין לו לענין זה תשבי על שם הגשמי שלו משא"כ לענין מנה שלישיית של מי היא דע"ז מהימן אף נביא קורין לו כבר בשם הנבואה שלו, ואף אם

ברכי יוסף לחיד"א או"ח סי' לב

וראה ראיתי למהר"ם ן' חביב בתוספת יום הכפורים דף ד' (יומא עה, א ד"ה תניא) שכתב וז"ל, וכן נ"ל שהוא לענין הדין דאין הולכין אחר נביא שיאמר בענין ספק בן שבעה לראשון, פלוני הוא בן פלוני, או פלוני מכר עבדו לפלוני, דעפ"י שנים עדים יקום דבר כתיב. והאריך בזה. והקשה לפ"ז במ"ש (ביומא שם) שהמן היה מגיד הספיקות. וכן בההיא דרשב"י פ"ב דשבת (לד, א). וניחא ליה דעפ"י הדינין וההלכות היה פוסק הדין משה רבינו, ולאמת דבריו בא האות העומד שכנגדו מוכיח, וכן רשב"י אגמריה סמיך. עין בדבריו באורך. למדנו מדברי הרב דלא מיבעיא בספיקא דדינא שאנו מסתפקים דאין לסמוך על דברי נביא, אלא אפילו אם הדין פשוט לנו אלא שאנו מסתפקים במציאות היכי הוי, גם בזה אם בא נביא ואמר שהמציאות כך הוא, לא סמכינן עליה. וכן מתבאר שסבר הרב בני דוד בריש ספרו, עיין בדבריו.

אמנם לקושטא דמילתא דברי מהר"ם ן' חביב והרב בני דוד, דסברי דאף בספק מציאות אין נביא רשאי להעמידנו גופא דעובדא היכי הוה, מדעתי כי קשים, אי בעית אימא גמרא, ואי בעית אימא מיסודן של ראשונים, הלא מראש שמועה זו נאה דאתאן עלה, דאסיק דאם יבא אליהו ויאמר לדג דפסקה זוהמא מיניה מכשירינן ליה, דאלמא בספק מציאות כן הודע ונביא שמעינן ליה. ועוד מן הדא דאמרו בברכות דף ל"ה ע"ב לכשיבוא אליהו ויאמר אי הוייא קביעותא. ובפסחים דף ט"ו (ע"א) אמרו שמא יבא אליהו ויאמר על התרומה תלויה וכו'. [והכי אמרו בירושלמי שם פרק אלו עוברין (ה"ו). והכי אמרינן במתניתין ומתניתא ושמתא פ"ב ופ"ג דמציעא (לו, א) יהא מונח עד שיבא אליהו]. ובריש מגילה (ב, ב) גבי מנצפ"ך